

אור התורה - חוה"מ סוכות תשפ"א
הרב צבי סבלפסקי

בענין צורת הפתח בדפנות הסוכה

1. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף ו עמוד ב
תנו רבנן: שתים כהלכתן, ושלישית אפילו טפח.
ואתאי הלכתא וגרעתה לשלישית, ואוקמה אטפח.

2. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף ז עמוד א
אמר רבא: וצריכא נמי צורת הפתח.

רש"י

וצריכא נמי צורת הפתח - משמע דתרווייהו בעינן; טפח אצל היוצא, וקנה בזוית שכנגדו, וקנה שעל גביהם קאי מטפח זה לקנה של זוית.

3. הר"ן על הרי"ף מסכת סוכה דף ב עמוד ב

אם איתא דצורת פתח מתיר בכל דפנות הסוכה דהוה ליה כסתום כדאמרינן לענין שבת וכלאים מאי קולא דדופן שלישיית הרי לבוד וצורת פתח בכל הדפנות הן מתירין אלא ודאי אין צורת פתח מתיר ומשלים שיעור דופן בסוכה אלא בדופן שלישיית בלבד דמחמירין בהא בסוכה משבת כשם שהחמירו בה לענין עמוד גבוה י' דבעינן מחיצות הניכרות כדאמרינן לעיל [דף ד ב] אע"ג דלא אמרינן הכי לענין שבת.

4. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף ז עמוד ב

היתה גבוהה מעשרים אמה ובנה בה עמוד שהוא גבוה עשרה טפחים, ויש בו הכשר סוכה, סבר אביי למימר: גוד אסיק מחיצתא. אמר ליה רבא: בעינן מחיצות הניכרות, וליכא.

5. חידושי הרמב"ן מסכת שבת דף צט עמוד ב

דכי אמרינן רה"י עולה עד לרקיע דילמא באויר חצר אבל בעמוד לא.

6. חידושי ר' חיים הלוי הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ז

והנראה מוכרח לדעת הרמב"ן, דמפרש דהא דקאמר רבא בעינן מחיצות הניכרות וליכא, לאו דהוי זאת הדין בסוכה שתהא דוקא במחיצות הניכרות, כי אם דהוא דין בההילכתא דגוד אסיק, דלא אמרינן גוד אסיק רק במחיצות הניכרות, ולא בעמוד שאין המחיצות שלו ניכרות במקומם, כיון דהוא אטום כולו, ולא רק בסוכה לבד הוא דנאמר זאת, כי אם בכל מקום דאמרינן גוד אסיק מחיצתא הוי דינא הכי דהוא רק במחיצות הניכרות. ולפ"ז נמצא דבסוגיא זו מבואר דינו של הרמב"ן דבעמוד לא אמרינן גוד אסיק מחיצתא, כיון דהויין מחיצות שאינן ניכרות, וממילא דלית ביה גם הך דינא דרה"י עולה עד לרקיע, כיון דאין שם מחיצות למעלה.

7. חידושי הרישב"א מסכת סוכה דף ד עמוד ב

א"ל רבא בעינן מחיצות הנכרות וליכא. פ"י מורי נ"ר מחיצות הנכרות ונראות עמה מה שאין כן בשבת דלא בעינן נראות עמה כל היכא דנראות ונכרות דהא ודאי בעינן אף לענין שבת, דאי לא תימא הכי [כולי עלמא] הוי רשות היחיד שהרי הים מקיף אותה דעמוק כמה ואמרינן גוד אסיק מחיצתא, דהא לדינא דאורייתא כל שמוקף מחיצות אפילו יותר מבית סאתים כל מה שאפשר ואפילו בידי שמים ושלא לדירה כלל רשות היחיד גמורה היא כדמוכח בדוכתה ואם כן לא משכחת ר"ה(י), אלא ודאי דמחיצות הים לא חשיבי מחיצות לפי שאין נראות ונכרות ואין האדם רואה עצמו בתוך מחיצות, מפי מורי הרב נר"ו.

8. תוספות מסכת עירובין דף כב עמוד ב ד"ה דילמא

ותימה דלרבנן כל ארץ ישראל תעשה רה"י ע"י סולמא דצור ומחתנא דגדר ובבל נמי דמקיף לה דיגלת ולא אתו רבים ומבטלי מחיצתן ולר' יוחנן דאמר בפרק הדר (לקמן ד' סז): קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה אפי' כור ואפי' כוריים הזורק לתוכו חייב והוא הדין אפי' לאלף כורים דמה שיעור יהיה וי"ל דמחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא חשיבא מחיצה כולי האי ואפי' רבנן מודו דאתו רבים ומבטלי מחיצה.

9. פרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן שסג

ודע שאני מסופק בצ"ה אי הוה מחיצה ד"ת ולחייב הזורק בתוכו בנעץ ד' קונדיסים ועליהם צ"ה, או צ"ה מהני להתיר כרמלית ופרצה יותר מעשר דמן התורה הוה מחיצה מש"ה מהני צ"ה, ועסי' תר"ל ס"ב וס"ג משמע צ"ה לחוד לא מהני לסוכה, ובס"ו נעץ ד' קונדיסים משמע אף דהניח למעלה קנה עליהם דלא מהני, ועמ"א אות ט' כל מן התורה הוה מחיצה בסוכה מהני כו' ש"מ לכאורה צ"ה לא מהני רק בכרמלית וכדומה הא למהוי רה"י גמור ע"י צה"פ לא וצ"ע טובא:

10. תלמוד בבלי מסכת עירובין דף יא עמוד א

דאמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק; מעשה באדם אחד מבקעת בית חורתן שנעץ ארבע קונדיסין בארבע פינות השדה, ומתח זמורה עליהם, ובא מעשה לפני חכמים, והתירו לו לענין כלאים.

11. רא"ש מסכת סוכה פרק א

וכיון דהוה ליה צורת הפתח מדאורייתא סגי לה בהכי דבכ"מ צורת הפתח חשיב כמחיצה ולא בעי טפח שוחק אלא מדרבנן.

12. הר"ן על הרי"ף מסכת סוכה דף ב עמוד ב

ולפי זה צריך ליזהר שלא יהא בכל קרנות הסוכה פתחים דכיון דבעינן שתי דפנות דעריבן.

13. הר"ן על הרי"ף מסכת סוכה דף ב עמוד ב

גרסי' בפ"ק דעירובין (שם) אמר רב חסדא צורת פתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום ופירש הרב אלפסי ז"ל משמיה דגאון כגון שעשאו בצדו של כותל דהוה ליה פתחא בקרן זווית ופתחא בקרן זווית לא עבדי אינשי ולא נהירא דכי אמרינן התם פיתחא בקרן זווית לא עבדי אינשי היינו כשאוכל משתי רוחות אבל מרוח אחת לא ועוד דכי אמרינן הכי הני מילי שלא נדון הפרצה כפתח אבל כשעשאה צורת פתח ממש משמע דאפי' בקרן זווית מהני וכן כתב הראב"ד ז"ל לפיכך נראה עיקרן של דברים כדברי רש"י ז"ל דמן הצד היינו שקשר הקנה שעל גביהן בצד הקנים שמכאן ומכאן ובכי האי גוונא לא עשה ולא כלום משום דלא מיקרי פתח אלא כשהמשקוף על שתי המזוזות וכל היכא שאין שם פתיחה תחת המשקוף לא ולפיכך צריך ליזהר בסוכה היכא דבעיא צורת פתח שלא לעשות צורת פתח כענין זה וכמו שנוהגין לקשור הקנה שעל גביהן בקנים שמכאן ומכאן:

14. מרדכי מסכת סוכה פרק סוכה

ונראה לראבי"ה שאם מגיעין הקנים העומדים לצורת פתח עד לסכך אע"פ שאין קנה על גביהם כשר.

15. ביאור הגר"א אורח חיים סימן תרל

ואם הטפח והקנה כו'. כצ"ל אבל בירושל' פ"א דסוכה הלכה א' וספ"ק דעירובין איתא דאינו מתיר משום דלא נעשה לכך ועמ"א וי"ל דס"ל דגמ' דידן פליג על הירושלמי דאמרינן בפ"ק דעירובין דוקא בפתחי שימאי ולא משני בשלא נעשו ועוד שם במחיצות דכ"ע ל"פ כו' וע"ל סי' שס"ב ס"ג וצ"ה לכ"ע משום מחיצה:

16. תלמוד בבלי מסכת עירובין דף יא עמוד ב

תנא: צורת הפתח שאמרו - קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן. צריכין ליגע או אין צריכין ליגע? רב נחמן אמר: אין צריכין ליגע. ורב ששת אמר: צריכין ליגע.

17. חזון איש יורה דעה סימן קעב אות ב

והנה הצריך ראבי"ה שיגיעו הקנים ד הסכך [ומשמע דלא שיהיו נגד הסכך קאמר אלא שיגיעו ממש קאמר] וקשה למה צריך שיגיעו הלא קיי"ל דא"צ ליגע, ואמנם גם ראבי"ה סבר דסכך גרע וכל שלא הגיעו הקנים עד הסכך אמרינן דסכך לתקרה עבידא ולא חשיב סכך משקוף.